Bidrag til Frøbjergs Historie

af *F. Hjort.*

Efter at man har valgt Frøbjerg Baunehøj til en historisk Mindeplads for Fyn, i Lighed med Skamlingsbakken og Skibelund for Jylland og Højrup for Sjælland, vil det antagelig have nogen almen Interesse at høre lidt om denne Plet paa vor Ø. Den er forsaavidt en »historisk Sjældenhed«, som den er ene om sit Navn — Frøbjerg — her i Landet og, da Navnet er saa gammel dansk som noget, sagtens ogsaa i hele Verden.

Frøbjerg er en stor, gammel Landsby. Den ligger i det sydøstlige Hjørne af Orte Sogn og i Baag Herreds nordøstlige Del, gl. Assens Amt. Den ligger for hele 7 Jernbanestationer, ca. ¾ Mil til hver, men Tommerup benyttes mest baade som Knudepunkt og nærmest Odense.

Jorderne er i det hele meget bakkede, men de er frugtbare og naturskønne. Byen er ret langstrakt og har Plads langs Foden af Baunehøj og dennes to Tvilling-Søstre, hvilke nu tilsammen skal udgjøre den fynske »historiske Mindeplads«.

Selve Baunehøjen naar ca. 420 Fod over Havet og er saaledes Øens højeste Punkt. Endnu er det et bart og goldt »Bjerg«, hvad der muliggjør den herligste Udsigt, nogen kan ønske sig. Saaledes ser man herfra ikke alene — lige overfor paa den anden Side Brændeaadalen — det næst-højeste Punkt, Vissenbjerg, men mange Mil ud over det ganske Fyn, ja, helt over til Nørre- og Sønderjylland. Ligeledes ser man Als, for ikke at tale om Lillebælt, — for Øjet som en smal Sølvstribe, der snor sig frem mellem herlige Landskaber.

Som Navnet angiver, har man tidligere benyttet dette Højdepunkt til Blus- eller Baalhøj for pr. Baun at forplante Efterretninger, i Krigstider om et fjendtligt Anfald, eller ogsaa til at

signalisere en forud ventet Begivenhed eller Befaling. Saaledes kunde Baunen f. Ex. være en Ordre til en afsondret Hærafdeling om uopholdeligt at gaa angrebsvis til Værks. Frøbjerg har været et udmærket Sted for en saadan primitiv Telegraf.

Hvad Navnet Frøbjergs Oprindelse angaar, kan der for Slutningsdelens Vedkommende ikke herske Tvivl, hvad derimod nok kan være Tilfældet med Hensyn til Ordet »Frø«. Muligt er det, det i den nordiske Mytologi bekendte Gudenavn »Frø«, paa Islandsk Frey, der her gaar igen. De gamle Gudenavne finde vi saaledes andetsteds ret hyppigt forbundne med Navnet paa en Naturgenstand eller et Naturforhold, i sidstnævnte Henseende som Forstavelse til Eng, Dal, Holm, Bakke, Bjerg; her altsaa Frø-Bjerg. Og forudsat Tydningens Rigtighed har her unægtelig været en herlig Plads til at samles til Gudsdyrkelse paa, ligesom det da er let forklarligt, at mange gjærne har villet bosætte sig umiddelbart i Nærheden, altsaa ved Højens Fod. Frøbjergnavnet er da efterhaanden ligesom af sig selv gaaet over til ogsaa at gjælde Landsbyen.

Imidlertid lader det sig heller ikke overse, at ihvorvel der findes mange Stednavne, hvori der forekommer Gudenavne, er Tallet dog langt overvejende paa Stednavne, hvori man bestemt véd at gjenfinde almindelige Personnavne fra Oldtiden eller Middelalderen. Som Regel er det da Navnet paa en bekendt Høvding saaledes som i Stednavne, der ender paa —lef, —sted, —torp, —bølle, —rud, hvor Forstavelsen saa godt som altid er et Personnavn, og som da antages at have tilhørt vedkommende Høvding eller Førstemanden for en Afdeling, der ved Landbebyggelse eller ved ny Indvandring har faaet tildelt paagældende Omraade. Af den Art er bl. a. her i Landet Frørup og Frøstrup samt Frøslev, og hvori det altsaa i Analogi med andre danske Stednavne er Oldtidens Personnavn »Frø«, der er knyttet til Stednavn*), og ret nærliggende gør et lignende Tilfælde sig gældende for vort Frøbjergs Vedkommende.

Forholdet maa da være dette: En bekjendt og ansét Høvding af Navnet Frø har ved en Nybebyggelse af denne Egn, i en fjærn Oldtid, om i Tiden ved Kristi Fødsel eller i det 4de eller 8de Aarhundrede ved vi ikke, faaet tildelt denne Baunehøj med fornødent Opland og med Forpligtelse til at passe den

*) Se Historisk Tidsskrift 6. R. 5 og 6. B.

for Landet saa vigtige »Baun« paa tilfredsstillende Maade. Og saavel Høj som Bebyggelse har da faaet Navn efter ham.

Vi skulle nu følge dette Frøbjergs Historie, saa godt det er gjørligt ned gjennem Tiderne.

I Kong Valdemar Sejrs Jordebog finder vi ikke Frøbjerg nævnt. Denne Konge har altsaa ikke ejet Gods der. Han eller Kronen ejede i det hele kun meget lidt i Baag Herred. Derimod dukker Navnet op i Historien et Hundrede Aars Tid efter, idet vi første Gang møde det paa Valdemar Atterdags Tid, og da skrevet omtrent som nu, nemlig »Frøbyærgh«.

Det var den Gang en stor Bondeby paa 11 Gaarde og 4 øde Jorder eller ubebyggede Gaarde og hørte under en gammel Hovedgaard Boldorp. Denne Hovedgaard er nu forsvunden, men gjenfindes dog i Nutiden, i Bondebyen Bullerup, en Mils Vej Øst for Odense, i Agedrup Sogn.

Ulfeldternes Navn bliver derved det første, vi møder i Frøbjergs Historie. Derefter er denne knyttet til Navne som Skinkel, Hogenskild, Gyldenstjerne, Brok, Bjelke og Banèr.

Frøbjerg synes at være kommen i Ulfeldternes Besiddelse gjennem Giftermaal og Arv.

Ejeren af ovennævnte Hovedgaard Boldorp var nemlig paa den Tid en Absalon Jacobsen, af den bekendte Familie Ulfeldt, gift med Cecilie Jonesdatter. Han var iøvrigt vistnok en Ætling af den Anders Grosøn eller Knudsøn af Tersløse, hvis Hustru var Cecilie, en Datter af Esbern Snare. Hans Hustru var derimod en Datter af Høvedsmanden paa Bornholm 1334—45 Jens Eriksen*) og Gertrud Pedersdatter (Kalf) til Bosø i Skaane, og denne Jens Eriksen havde 3 Brødre, der alle var Gejstlige, to af dem efter hinanden 1324 og 1334 Provster i Gamtofte, medens den tredje lidt før den Tid var Sognepræst i Stenløse, alle Børnebørn af Johannes Erlandsen til Ellinge, hvis Broder var den kjendte Jacob Erlandsen, Erkebiskop i Lund, og altsaa ogsaa af Hvidernes Slægt.

Hvorledes Ægteparret Absalon Jacobsen (Ulfeldt) og Cecilie Jonesdatter er bleven Ejere af Frøbjerg, kan vel nu vanskeligt bevises, men Sandsynligheden taler for ved Arv gennem Hu-

*) Adels-Aarbogen.

struens ovennævnte tre Farbrødre, der jo ikke var gifte, men vel kan have ejet Gods i Nærheden af deres Embede og da efterladt dette til deres eneste Broderbarn.

Ovennævnte første historisk bekjendte Ejere af Landsbyen Frøbjerg fra Midten af det 14de Aarhundrede efterlod sig to Børn, nemlig Johannes Absalonsen (Ulfeldt), gift med Ingefred Tuesdatter Galen*) (der var død 1396) og Christine Absalonsdatter Ulfeldt, der først (før 1383) var gift med Anders Syundesen Mule til Kjærstrup paa Lolland og siden 1394 med Niels Iversen Rosenkrantz († 1412).

Johannes Absalonsen, der døde 31. Oktober 1396, var Befalingsmand paa Skarnør og Falsterbo, biskoppelig Lehnsmand paa Gjørslev og Befalingsmand paa Kjøbenhavns Slot. Han maa altsaa have været en betydelig Mand, eftersom han sad i saa betroede Stillinger.

Efter begge Forældrenes Død skiftede de to Søskende de efterladte Ejendomme imellem sig, 15. Marts 1383, og i Følge det originale Skiftebrev paa Pergament, der findes i det kgl. Geheimearkiv**), var det ret betydelige Ejendomme, Absalon Jacobsen og Cecilie Jonesdatter efterlod deres Børn. Da tilmed selve Documentet har megen historisk Interesse, lader jeg det aftrykke her.

Omnibus presens scriptum cernentibus Johannes Absolonis & Andreas Syundesson de Kærstorp, armigeri, salutem in domino. Nouerint vniuersi, tam posteri quam presentes, nos sub anno domini millesimo triscentesimo octogesimo tercio, dominica palmarum, omnia bona & singula, tam jn Fyonia, quam jn Skania, nobis post mortem nobilis viri Absolonis Jacobi & vxoris sue Cecilie Jønessæ dotær jure hereditario aduoluta, de consilio amicorum nostrorum tunc presencium jn hunc modum, qui sequitur, diuisisse, videlicet: primo bona jn Fyonia, jn Byærghehæret, in porrochia Aggæthorp, curia principalis Boldorp; jtem jn Kæræby due curie, cum septem fundis inquilinaribus; jtem jn Kyrsinghæ vna curia; jtem jn Ladby vna curia; jtem in Raftorp vna curia; jtem jn Klaskow vna curia; jtem in Horløf tres curie; jtem in Asumhæret, jn villa Boldorp vna

*) der ligeledes var af Skjalm Hvides Æt.

**) Barner: Rosenkrantzernes Htstorie.

curia villicalis, cum octo aliis curiis dictis landboo; jtem jn Nærdøwæ sex curie; jtem jn Roghælund vna curia; jtem in Lundæhæret, in Thorstorp vna curia; jtem in Alløsæ sex curie; jtem jn Skowbyhæret, in Æftræthæbølæ tres curie; jtem in Søndersø vna curia; jtem in Thwærskow quatuor curie; jtem jn Bokhæreth omnia bona nostra in Smetstorp; jtem omnia bona nostra Blanxtwet; jtem Ighelskow totum; jtem in Winninghæhæreth, jn Arsløf vna curia; jtem in Othenshæret, in Kordorp vna curia; jtem in Holmæ vna curia; jtem in Brenkil quinque curie; jtem jn Tummæthorp due curie, cum quatuor fundis jnquilinaribus; jtem vna curia dicta Mosægarth; jtem jn Bryllæ due curie; jtem in Lyndæ due curie; jtem in Northorp quinque curie; jtem Steensholth; jtem in Høthorp tres curie; jtem in Thodorp vna curia, quam inhabitat Nicolaus Tomesson, cum vno fundo jnquilinari; jtem in Gummæthorp vna curia; jtem bona i Skania, jn Hoby vna curia, quam inhabitat Nicolaus Mortensson; jtem ibidem vna curia, jn qua Nicolaus Olæfson; jtem ibidem vna curia, in qua Sveno Gaas; jtem i Hærwadstæthe hæreth omnia bona nostra in Maglethwærn; cum omnibus et singulis prescriptorum bonorum adiacentiis, molendinis, agris, pratis, pascuis, siluis, piscaturis, siccis et humidis, nullis penitus exceptis, quocumque nomine censeantur, Johanni Absolonis pro sua porcione cedant, jure perpetuo possidenda. Item bona subscripta; primo videlicet bona in Fyonia, in Othenshæret, curia Taldorp; jtem in parrochia Wærninghæ Wærningsholm: jtem in Wærninghæ villa quatuor curie, cum vno fundo jnquilinari; jtem in Hyælmæthorp vna curia, cum vno fundo jnquilinari; jtem in Bokhæret, in Frøbyærgh vndecim curie, cum quatuor fundis jnquilinaribus; jtem in Skalsbyærghe vna curia; jtem jn Kadorp tres curie, quarum vna vocatur Dampsbo; jtem in Todorp vna curia, quam inhabitat Petrus Niclesson; jtem in parrochia Wisnæbyærgh omnia bona nostra jn Matteldæbølæ; jtem prope ecclesiam Gamlætoftæ vna terra dicta Tofth; jtem bona jn Skania, jn Hoby vna curia, quam inhabitat Nicolaus Offæsson; jtem curia ibidem, jn qua Eskillus; jtem ibidem curia, jn qua Nicolaus Jenesson; jtem ibidem vna curia desolata, cum omnibus & singulis pertinencüs suis, molendinis, agris, pratis, pascuis, siluis, piscaturis, siccis & humidis, nullis penitus exceptis, quocumque nomine censeantur, Andree Syundesson

pro sua porcione, ex parte vxoris sue Cristine Absolonsdotær, cedant jure perpetuo possidenda. Vnde promittimus nos hanc diuisionem bonorum omnium sine omni fraude, cauillatione & circumuentione irrefragabiliter jn omnibus obseruare. Ceterum promittimus et nos firmiter obligamus, quod si qua pars dictorum bonorum jam prescriptorum per aliquem siue aliquos ab aliquo nostrum secundum leges terre euinci contigerit, ipsum prout frater sororem siue soror fratrem tenetur indempnem penitus conseruare. In cuius diuisionis testimonium sigilla nostra vna cum sigillis nobilium virorum, videlicet dominorum Tuwonis dicti Galen prefecti Skanie, et Olaui dicti Lunghæ, militum, presentibus sunt appensa. Datum anno & die supra dictis.

Som det heraf sés, fik Sønnen, som rimeligt er, den egentlige Hovedgaard, Boldrup, med en Mængde Gods i Bjerge, Aasum, Lunde, Skovby, Baag, Vindinge og Odense Herreder foruden nogle Gaarde i Skaane.

Til Datteren og hendes Mand, Anders Syundesen, blev der ingen Hovedgaard. Hun fik Strøgods, som almindeligt var den Gang. Og som det første af hendes Arvepart nævnes da »Gaarden Taldorp«. Derefter følger »Wærningsholm« med mere Gods i Værninge og Hjælmerup, og først saa kommer »Frøbyærgh« med sine 11 Gaarde og 4 øde Jorder m. m.

Heraf maa man slutte, at Gaarden Taldorp, der er det endnu bestaaende Tallerup i Tommerup Sogn, har været den fornemste og mest betydende Del af Datterens Arvepart, og om det vel ikke har været nogen egentlig Hovedgaard, maa det dog sikkert den Gang have været en meget betydelig Gaard. Paa den Tid, her er Tale om, maa den saaledes sikkert have indesluttet i sig ikke alene det nuværende Tallerup, Lille Tallerup og Talleruplund, men tillige Højsholt, Baagegaard og Store Appe, med alle disse Gaardes oprindelige Tilliggender, der da har udgjort et Areal af over 1300 Tdr. Land. At alt dette nemlig 1383 har hørt til Tallerup, slutter jeg deraf, at ingen af disse Gaarde nævnes i Skiftet, men kun Tallerup, medens de vitterligt senere havde Ejere sammen med Frøbjerg. De har simpelt hen den Gang ikke været bebyggede. Det er først sket

efter 1383, eller i Tilfælde af Bebyggelse da, har de sikkert staaet umiddelbart under Hovedbesiddelsen Tallerup.

Foruden denne store Gaard laa under Ejendommen altsaa hele Frøbjerg By med sine 11 Gaarde samt de fire øde Gaarde, der ikke kan være andre end Brændholt, Topgaard, Pejrupgaard og antagelig en nu forsvunden Gaard mellem Frøbjerg og Top (mulig Hestbjerg), samt hele Magtenbølle By og meget i Skalbjerg, Vissenbjerg og Tommerup m. m. Altsaa meget betydelige Ejendomme, som det delsvis ses af vedføjede Kort.

Johannes Absalonsen og Hustru, af hvilke Manden var den længstlevende († 31/10 1396), efterlod sig næppe Børn, medens Søsteren Christine Absalonsdatter i sit Ægteskab med Anders Svundesen havde to Sønner. Ingen af disse sés imidlertid at have arvet noget af det her omtalte Gods.

Antagelig har de to Søskende før deres Død solgt det samlede Gods til den bekjendte holstenske Adelsmand Bernike Skinkel, der 1397 skrev sig »til Frøbjerg«, og saaledes blandt sine mange Ejendomme maa have foretrukket denne Plads. Han har da af en af Bøndergaardene der i Frøbjerg faaet dannet sig en Hovedgaard, hvilken formentlig bl. a. har haft det forud for de andre store Gaarde som Hindsgavl, Ivernæs, Ruggaard og Langesø m. m. at være et mere sikkert Sted at bo, vanskeligere for en Fjende at angribe og lettere at forsvare, hvilket alt havde noget at sige i de daværende urolige og lovløse Tider.

Vi har intet Materiale til Brug ved en Bedømmelse af, hvorledes Bernike Skinkel har indrettet sig i Frøbjerg, men vi maa formode, at han som den rige og mægtige Mand, han var, har indrettet sig efter Tidens Skik og Brug blandt ligestillede og saaledes taget den største og for Hensigten bedst beliggende Bondegaard i Byen og deraf dannet sig et Herresæde. Han har opført en større Beboelse, ikke just som en firbygget Gaard, hvad Forholdene næppe har tilladt, men derimod nærmest som et stort og stærkt Stenhus, hvorfor det ogsaa senere benævnes »Frøbjerghus«, vel i Lighed med f. Ex. Hesselager og flere andre endnu bevarede Bygninger, der dog er fra en noget senere Tid.

Bernike Skinkel, der var en Søn af Landsdommer over Fyn, Otto Skinkel, nævnes alt som Høvedsmand paa Hindsgavl, da

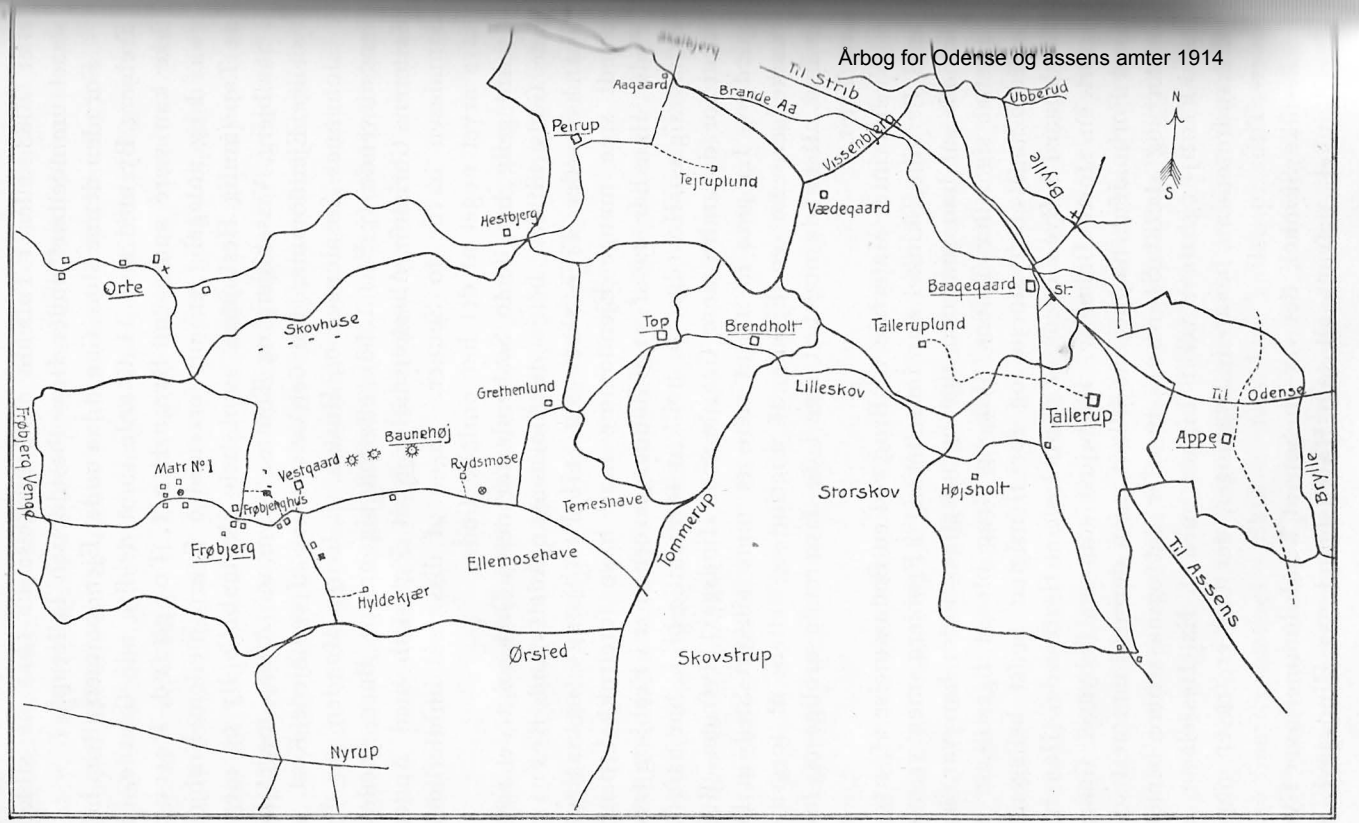

Frøbjerg med dertil hørende Enestegaarde Peirup, Top. Brændholt, Tallerup, Baagegaard og Appe med deres oprindelige Jordtilliggende.

han 1387 deltog i Hyldingen i Odense, og fik senere en Mængde Ejendomme som Pantelehn for 6000 Mark, han havde forstrakt Kronen med, saaledes Vissenbjerg Sogn, Ruggaard med Skovby Herred, Bogense By og Harritslev Birk. $^{5}/_{3}$ 1396 udstedtes et Vidne af ham og flere andre betydelige Mænd om, at de, da Kong Erik, Grev Claus af Holsten og dennes Broder Grev Henriks 3 Sønner var i Assens i Anledning af Forlehningen, hørte og saa, at forannævnte Grev Henriks Sønner tidt og ofte blev tilbudte Hertugdømmerne til Lehn, »hvilket Kongen gjerne havde set, at de havde taget imod og blevet hans Mænd og Tjenere deraf«, men »at de ikke vilde antage det til Lehn af Kongen, men tjene af Sold«. Ligeledes finde vi Bernike Skinkel tilstede ved og at have beseglet Unionsacten i Calmar $^{13}/_{7}$ 1397, hvorved Erik af Pommern toges til alle tre Rigers Konge. Ved denne Lejlighed var han Ridder og havde vel da ogsaa Sæde i Rigsraadet. Han var uden al Tvivl en meget betydelig Mand og brugtes ofte ved diplomatiske Forhandlinger. Skjønt Holstener har han aabenbart været en god Mand for Danmark, om end det vel med samme Ret kan siges, at Danmark var god for ham.

Han var først gift med Hilleborg Christensdatter Frille, derefter med Karen Jensdatter Kiste. Han døde 1418 og ligger begravet i St. Hans Kirke i Odense.

Bernike Skinkel havde mindst 2 Børn: Otto Skinkel* († 1450), gift med Ceciliæ Ludvigsdatter Barsebek, og Cecilie Skinkel, der blev gift med Rigsraad Peder Hogenskild.

Begge disse Børn har sikkert arvet en Del i Frøbjerg og det Gods, som nærmest hørte derind under. Og et saadant Fællesskab om Ejendomsretten hertil er der Spor af gjennem flere Slægtled, hvis nærmere Udredning jeg dog ikke her skal komme nærmere ind paa. Det vilde føre for vidt. Kun skal jeg lige berøre et enkelt Forhold, der tildels kaster Lys over de senere saa indviklede Ejendomsforhold her paa Stedet.

I Dansk Atlas nævnes saaledes Clement Hogenskild som »Ejer af Frøbjerg i Orte, og ham arvede de svenske Bjelker«. Denne Clement Hogenskild var Sønnesøn af en Arent Hogenskild, som var Fætter til ovennævnte Peder Hogenskild.

*) Hans Underskrift findes paa Opsigelsesbrevet til Kong Erik af Pommern $^{23}/_{6}$ 1439.

Efter forannævnte Otto Skinkel har dennes Datter, Hille-
borg Skinkel († 1494), gift ca. 1430 med den bekjendte Stor-
mand Knud Henriksen Gyldenstjerne († 1467) uden Tvivl
ogsaa arvet Part i Frøbjerg, thi saaledes bliver det ogsaa mer
naturligt, at Kong Hans, som vi senere skulle se, foretrække
deres Søn som Kjøber af netop dette Gods.

Mærkeligt nok dukker der paa denne Tid (omkring 1472) en
anden bekjendt Mand op, som ogsaa skriver sig »til Frøbjerg«,
hvilket vel antagelig vil sige til en Del deraf, eller at han havde
Part i hele Godset.

Denne Mand var den for sin Stridbarhed saa bekjendte Lage
Eskesen Brok til Estrup, og mulig har han arvet sin Del efter
Moderen, Ellen Henriksdatter Gyldenstjerne, der døde
1472, Samme Lage Eskesen Brok var iøvrigt Søn af den for
sine Bondeplagerier mindre vel bekjendte Rigsraad og Ridder
Eske Jensen Brok til Estrup, der faldt i Slaget ved St. Jør-
gensbjerg 1441 $^{3}/_{5}$, og hvis Lig af Vendelboerne blev hugget i 7
Stykker og derefter et sendt til hvert af Vendsyssels 7 Herreder.

Sønnen, der foruden Frøbjerg ogsaa ejede Estrup og Bregen-
holm samt Vemmetofte, var ogsaa en voldsom og ustyrlig Herre.
Han laa i langvarige og vidtløftige Fejder med sine Naboer, saa
navnlig med Familien Rosenkrantz, ja dræbte endog paa egen
Haand 1486 en rig og ansét Borger, Niels Paaske, i Randers.
Iøvrigt var han Ridder og skal have deltaget i Slaget i Ditmar-
sken, hvorfra han dog er sluppet med Livet, idet vi i 1500
træffe ham skjænkende en Gaard til St. Hans Kloster i Odense
for sin Sjæls Frelse.

Første Gang var han gift med Else Laxmand, anden Gang
med Kirsten Pedersdatter Høeg, og han havde Børn i begge
Ægteskaber.

Blandt disse arvede Margrethe Brok Faderens Part i Frø-
bjerg med dertil hørende Gods.*)

*) En anden af Lage Broks Børn af 1ste Ægteskab, Anne Brok, var
paa den Tid var gift med Axel Brahe til Krogholm, maa dog vist ogsaa
have faaet Part deri eller en Del af Godset, thi mange Aar efter
1564, ses i Kancell.-Brevbøger, at Kongen giver deres Søn, Lave Brahe
til Krogholm, »Forlehningsbrev paa de Bielckers Gods paa Fyn, Lan-
land og Møen« uden Afgift. Dette er sket paa Foranledning af Lave
Brahe, der har berettet for Kongen, at »Kong Erich i Sverrig har be-
givet hans Hustrus Gods der«. Det var jo under Krigen mellem Bro-
gerne. Og da Lave Brahe er død $^{5}/_{8}$ 1567, sés hans Enke »Gier-

Hun var gift med den for sin Rigdom og Stolthed bekjendte Niels Clausen Sparre til Ellinge i Skaane, Søn af Claus Nielsen Sparre (1440 svensk Rigsraad) og Kong Carl Knutssøns Halvsøster Karen Bjelke,*) og som forekommer 1474 som Sverrigs Riges Raad og 1481 som Høvedsmand paa Elfsborg.

Skønt denne Mand paa Faderens Side nedstammer af gammel dansk Adel, ser man, at hans svenske Slægtninge paa mødrene Side har haft afgørende Indflydelse paa hans Sympathi med det svenske Selvstændighedsparti, som han hele Tiden var en ivrig Tilhænger af. Ganske vist blev han Ridder ved Kong Hans's Kroning i Sverrig 1497, men dette forsonede ham ingenlunde med de nye Forhold, og ved første Lejlighed var han med iblandt Oprørerne.

Som Høvedsmand paa Elfsborg havde Niels Clausen rigtig Lejlighed til at gjøre sig bemærket. Saaledes skaffede han sig mange Skibe og drev fra Elfsborg en ret omfattende udenrigsk Handel. Og at det ikke var Smaabaade, han havde i Søen, kan man gøre sig en Forestilling om ved at erfare, at et af hans Fartøjer var vurderet til 1500 Gylden — en i de Dage ret anselig Sum.

Dette blev taget af Englænderne, hvorfor Hr. Niels henvendte sig til den engelske Regjering med Begjæring om at faa sit Skib tilbagegivet, og, da det ikke hjalp, men han kun blev holdt hen

Faddersdatter« (af de svenske Sparrer) 6/4 1567 at have faaet Forlehningsbrev paa de Bielchers Gods i Fyn »uden Afgift«. Dog undtages 4 Gaarde, som Jørgen Gyldenstjernes Datter, Karine, fik Forlehningsbrev paa. Men 21/10 1570 faar »Gøruel Faddersdatter Befaling til straks at overlade Henrik Brahe de Bielckers Gods paa Fyn med en klar Jordebog derover samt saa mange Heste og Harnisker, som hendes Husbond ved sin Overtagelse af Godset fik af Frands Brixen i Otthense«, og 15/1 1570 befalede Kongen Eskild Giøe, at han skulde undersøge, om der 400 Bøge og 100 Ege, som skulde benyttes til Møllebygning ved Kolding Slot, kunde faas i Skovene paa de Bielckers Gods paa Fyn. Men da Krigen har Ende, udsteder Kongen 2/4 1571 Følgebrev for Ture Bielcke, Hogenskildt Bielcke og deres Medarvinger til Bønderne paa det Gods i Danmark, som de havde i Værge før Fejdens Begyndelse, at Bønderne herefter paany i Henhold til sluttet Fred skulde svare deres Fuldm. Frands Brixen Borgmester i Otthense« og samtidig bliver »de Bielcker« fri for i Fredstid at stille Svende og Heste til Mønstring, hvordi Fogderne beregner dem altfor store Omkostninger, da de ikke selv er tilstede.

*) Datter af Steen Turesen Bjelke og Margrethe Sparre, der først havde været gift med Knud Bonde.
Karen Bjelke var Helsøster til Brita Bjelke, der gift med Gustav Sture blev Moder til Steen Sture den ældre.

med Løfter, udfærdigede han for egen Regning (med sin Regjerings Tilladelse) den 25. Marts 1495 en Krigserklæring til Kongen af England og udrustede mange Kapere, som gjorde Englænderne megen Skade.

Ved alle Underhandlinger med Kong Hans om den svenske Krone var han paa Rigsforstanderens Parti. Man huske, at han var kjødelig Fætter til Steen Sture og Søstersøn af Kong Carl Knutsøn.

1501 var han som svensk Rigsraad med at underskrive Capitulationen ved Stockholm Slots Overgivelse. Siden, da han med de andre svenske Rigsraader udeblev fra det berammede Møde i Calmar 1/7 1505 (skønt han dog maaske havde lovligt Forfald, idet han vist alt var død forinden), dømte Kong Hans ham skyldig i Majestætsfornærmelse og til at have forbrudt Ære, Liv og Gods.

Efter 1505 sér man ikke Niels Clausens Navn nævnt oftere, saa han maa være død ved den Tid. Men dette, at han som dansk Adelsmand og Ridder og henhørende til god gammel dansk Familie her paa dette for Kongen saa skæbnesvangre Tidspunkt gjorde fælles Sag med Rigets Modstandere, kan man godt forstaa, pinte Kongen, og man undres derfor ikke over, at han inddrog ikke blot Niels Clausens eget Gods, men ogsaa den Arv, der tilfaldt hans Hustru, Fru Margrethe Brok, efter hendes Fader. Og her iblandt var, som nævnt, Frøbjerg.

Hr. Niels Clausen Sparre skal i sit Ægteskab med Margrethe Brok have haft 7 Sønner og lige saa mange Døtre. Af disse har dog kun Karine Nielsdatter Sparre, i sit Ægteskab med Hr. Peder Turesen Bjelke, efterladt sig Efterkommere, og som senere fik udvirket hos den danske Konge, at deres tabte Fædrenegods kom tilbage til Familien igjen.

Imidlertid skjøder Kong Hans 1/7 1506 dette Gods*) til Pantelehnsmanden paa Ruggaard, Henrik Knudsen Gyldenstjerne, Ejer af Ivernæs (og Wedellsborg), Restrup i Jylland m. m. og Deltager i den store Calmardom Aaret i Forvejen. Han var Søn af Knud Henriksen Gyldenstjerne († 1467); og hvem den unge Enke efter Christoffer af Bayern, Dronning Dorthea, som

*) »den Andel og Rettighed, som Hr. Niels Clausen udi Sverrig havde i Frøbjerg Hovedgaard i Orte Sogn, hvilket han for sit Forræderi havde forbrudt.« Voss: Registrant 10.

bekjendt skal have vist sig tilbøjelig til at give sin Haand, forinden der var Tale om at vælge Christian I til Konge. Hans Moder var Fru Hilleborg Skinkel, og antagelig har han som Arv efter hende ejet en Part i Frøbjerg,*) forinden han nu af Kongen kjøbte Fru Margrethe Broks forbrudte Del. I saa Fald maa han have været stærk Liebhaver, og da han stod i stor Yndest hos Kongen, maa man mulig antage, at han har haft første Bud paa dette sit mødrene Gods.

Henrik Knudsen Gyldenstjerne var paa flere Maader en betydelig Mand, som Regjeringen benyttede meget. Saaledes var han med Kongen i Norge 1486, blev Rigsraad og Ridder 1488, ligesom han deltog i alle Togene til Sverrig i den følgende Tid, og her skal have udmærket sig, især i Slaget ved Rødebro 1497. Efterhaanden kom han til at sidde inde med en overmaade stor Godsrigdom. Han døde paa Ivernæs $^{14}/_{11}$ 1517 og blev begravet i St. Hans Kloster i Odense, hvortil han havde skjænket betydeligt Gods.

I sit Ægteskab med Karen Bille († $^{8}/_{4}$ 1540), Datter af Bent Bille til Søholm og Fru Ermegaard Frille, skal Henrik Gyldenstjerne have haft 22 Børn, men hvoraf mange dog døde i ung Alder.

Aar 1530 foretoges et ejendommeligt Skifte mellem 6 Sønner og en Datter. Det gjaldt en Del af Godset, medens Moderen og Datteren endnu uskiftet beholdt Ivernæs og Bygholm-Pantet. Sønnerne trak Lod om den øvrige Del af Godset, og herved fik 3. Christoffer, Mogens og Knud, hver nogle Gaarde i Frøbjerg. I Christoffer Gyldenstjernes endnu bevarede Jordebog for Baag Herred nævnes Orte Sogn først og deri udelukkende Gods i Frøbjerg.

Nogle Aar senere, nemlig ved Christian III's Kroning 1536, kommer dette imidlertid atter over paa andre Hænder, eller rettere tilbage til ældre og tidligere. Hermed gik det saaledes til: Ved den Lejlighed var Niels Pedersen Bjelke nærværende som svensk Afsending, og, maaske ved Kong Gustavs Hjælp, opnaaede han et Løfte fra Kongen om, at hans Bedsteforældres confiskerede Gods igjen skulde blive ham og Arvinger

*) Paa Skiftet 1509 efter Lage Brok møder Henrik Knudsen Gyldenstjerne tillige med Lage Broks Datter Margrethe og flere.
Se Voss: Registrant 10.

udleverede, og det varede da heller ikke ret længe, før dette virkelig blev indfriet, saaledes som det fremgaar af følgende Dokument, indført i Christian den III's Cancelliregistranter:

»Datoen $^{24}/_{11}$ 1540.

Vi Christian gjøre alle vitterligt, at vi have lovet os elskelige, ærlige og velbyrdige Mand Niels Bjelcke til Dalle, at vi inden førstkommende Paaske ville udlægge ham og Arvinger det Jordegods i Danmark, der er tilfalden ham ved ret Arv efter deres Mormoder Fru Margrethe, Lage Brocks Datter, og som Hr. Henrik Knudsen Gyldenstjerne kjøbte af Kong Hans, og hans Børn nu har i Værge. Til ydermere Vidnesbyrd have vi ladet hænge vort Indsegl nedenfor dette vort aabne Brev.

Christian Rex.«

Imellem de kgl. Breve (Kancelliregistranter) 1541 fra 20. Maj og 17. October findes endvidere et udateret Brev saalydende:

»Vi Christian g. a. v. og kjendes med dette vores aabne Brev, at efterdi os elsk. Christoffer Gyldenstjerne til Ivernæs, vor Mand og Tjener, nu har udlagt og overantvordet os elsk. ærlige og vælbyrdige Mand Niels Bjelcke og Arvinger dette efterskrevne Gods i Fyn, som er af det Gods, som Hr. Hendrich Knudtsen kjøbte af Kong Hans, vor kjære Farbroder, milde Ihukommelse, og vi igjen have undt dem, som er først Femteparten i Risbro Gaard og Ejendom item (her opregnes en Mængde Gods i Vends, Vindinge, Odense og) i Bog Herred bl. a. i Frobierg:

Per Knap $22\frac{1}{2}$ Skilling Landgilde 1 ℔ Gæsteri.
Laurits Hansen $22\frac{1}{2}$ » » 1 » »
Norvest 2 ℔ » 20 Sk. og 14 Sk. Erfvitspenge
Laurits Matsen 15 Sk. » 8 Sk.

Thi have vi nu udlagt forskr. Christoffer Gyldenstjerne til Vederlag efterskrevne vort og Kronens Gods (her opregnes en Mængde Bøndergods) i Vends og Skovby Herred. Vi forpligte os til at fri, hjemle osv. Til ydermere Vidnesbyrd have vi ladet hænge vort Sekret nedenfor dette vort aabne Brev.

Christian Rex.«

Et omtrent hermed enslydende Brev har Kongen igjen 20 Sept. 1546 udstedt til »os elsk. Hr. Mogens Gyldenstjerne vor Mand, Raad og Embedsmand paa Dragsholm Slot . . .«

hvorved han »udlægger« ham en masse Gods i Froste Herred i Skaane i Stedet for det Gods paa Fyn og Langeland, som Mogens Gyldenstjerne nu har »udlagt« til Niels Bielke, nemlig bl. a. i Bog Herred i »Frebierg:

Bent . . . . . 1 ℔ Byg, 1 ℔ Ervitspenge, 20 Sk. Gjæsteri.

Jørgen Hansen { 1 Mark Penge.
1 Engelsk. 20 Sk. Gjæsteri.«

Blandt det øvrige Gods nævnes ogsaa Tellerup (Tallerup), hvor Jens Jeipssen boer, og som staar for 1 Td. Smør.

Den 27. Marts 1547 har Kongen udstedt et lignende Brev til Jørgen Gyldenstjerne, men denne synes ikke paa den Tid at have ejet Gods i Frøbjerg. Derimod ved vi, at han tidligere ogsaa har haft Ejendom her, thi 1530 faar han af Broderen Gabriel Gyldenstjerne Skjøde paa en Gaard i »Frøbierigh, som Niels Knap nu udi boer och skylder halvfjerde Ørte Byg.«

Desuden synes Gabriel Gyldenstjerne ogsaa at have ejet en anden Gaard i Frøbjerg, hvor Hans Hansen boede, og som vist 1544 blev udlagt til Niels Bielcke.

Og endelig udsteder Kongen 1547 et Brev til »os elsk. Knud Gyldenstjerne til Estrup, vor Mand og Tjener« og udlægger ham en Del Gods til »Vederlag« for det til Niels Bielcke udlagte Gods i Fyn og Langeland, hvorimellem findes i Bog Herred i »Frøebierig:

Niels Ollufssen 22½ Sk. Penge, 1 Skovsvin og Gjæsteri.
Gundi . . . . . 12 » » » » og Gjæsteri.«

Blandt alle disse Kongebreve findes ikke med et Ord nævnt noget om nogen Hovedgaard i Frøbjerg, og dog maatte denne findes i Brevene, om der havde været nogen.

Den fra Bernike Skinkels Tid stammende Borg er rimeligvis allerede nu i stærkt Forfald, da den aabenbart saa godt som aldrig har været beboet af nogen Ejer. Derimod har mulig Godsets Foged beboet den, saalænge den var nogenlunde anstændig. Den til Borgen hørende Jord er saa rimeligvis meget snart udfæstet til en Bonde ligesom de øvrige Bøndergaarde, og skjuler sig vandsynligvis i den Gaard, som »Norvest« paaboer. Den er jo langt den største af Gaardene, mulig den samme som Nr. 8 nu, og som ligger lige ved den gamle Borg.

Af det foregaaende vil man se, at Frøbjerg med det øvrige dertil hørende Gods nu er kommen tilbage til Niels Clausen

(Sparres) Efterkommere, nemlig den oftenævnte Niels Bjelke. Han var jo, som før nævnt, Søn af Karen Nielsdatter Sparre i hendes Ægteskab med Peder Turesen Bjælke*) til Kraakerum og Wik, og det er til ham og hans Slægt Danske Atlas hentyder med sin Bemærkning om, at en »Clement Hogenskild ejede Frøbjerg i Orte, og ham arvede de svenske Bjelker.«

Denne Clement Hogenskild levede omkring Aar 1500 og skrev sig til Aakerø i Södermanland**), og har selvfølgelig arvet den omtalte Ejendomsret til Frøbjerg gjennem Bernike Skinkels Datter Cecilie og hendes Mand Peder Hogenskild.***)

Clement Hogenskild og Hustru havde en Datter Anna († 1591), og hun var netop gift med nys nævnte Niels Bjelke, og var dette Ægtepars Børn igjen de tre bekjendte Rigsraader, Hogenskild, Clas og Ture Nielson Bjelke, hvoraf de to blev halshuggede, og Clas maatte forlade Landet 1605, medens Faderen, Niels Bjelke, druknede i Braaviken 20. Maj 1550, og hans Arvinger i September 1557 tabte en Sag, de havde for Kongens Retterting i Odense med Jomfru Ane Marsvin dersteds om Faurskov Mølle (K. Ros. Dom. 1781).

Kort efter Niels Bjelkes Død synes Frøbjerg med det øvrige fynske Gods dels at være gaaet over til Broderen Ture Pedersen Bjelke og hans Børn og dels til hans Søster Margrethe Pedersdatter Bjelke og hendes Børn. Hun døde 1557, medens hendes Ægtefælle Axel Nielsen Banér til Djursholm allerede var død 1554.

Det er med Henblik paa dette Fællesskab og Ejendomsretten, at der endnu i Folkemunde tales om de »svenske Bjelker og Banérs Gods paa Fyn«. Før den Tid nævnes: »de Bjelkers Gods paa Fyn«.

*) Søn af Rigsraad Ture Turesen til Kraakerum, 1458 Kong Christian I's Marsk, og Ingeborg Kørning (Datter af Peder Kættelsen Kørning i Danmark og Carin Svendsdatter Bjørn).

**) Adelsaarbogen.

***) Iøvrigt sér det næsten ud til, at denne Clement Hogenskilds Gods ogsaa er konfiskeret af Kong Hans. Blandt Breve fra Frederik 1's Tid 10/12 1532 (Fr. I's Registranter) findes nemlig følgende: Jyrgen Quitzszou, Landsdommer i Ffyon maa meddele og indløse alt det Gods i Ffyon, han kan udspørge, som tilhørte Clemint Hoffuenskioldt og blev forbrudt til Kronen i Kong Hanssyes Tid (og som ikke er afhendet), og skal siden beholde det til fri Ejendom, dog at han og hans Arvinger skulde gjøre Kongen og Kronen Fyldest for, hvad samme Gods er bedre, end han indløser det for.« (Denne »Indløsning« har ikke naaet Frøbjerg, der jo ogsaa var »afhændet«).

En Søn af denne Axel Banér var Rigsraaden Gustav Axelsen Banér, der (samtidig med sin Broder Steen Banér) blev halshugget ved Blodbadet i Linkøping Aar 1600, og rimeligvis var den, der paa alle Ejeres Vegne optraadte som den ledende, eftersom der ved en Retstrætte 1573 blev tildømt ham 9 Agre ved Skalbjerg.

Dennes Søn igjen, Johan Banér, er fordelagtig bekjendt fra Trediveaarskrigen, hvor han udmærkede sig i alle Gustav Adolfs Felttog. En anden Søn, Svante Banér (f. 1583, † 1628), skrev sig 1613 »til Frøbjerggaard«, idet han i det Aar indstævnede en Dom for Fyns Landsthing, hvorved 9 Agre ved Skalbjerg var dømte ham fra, uagtet de 1573 var tildømte hans Forældre. Men heraf at slutte, at bemeldte Svante Banér har boet der, vilde dog være lidt dristigt. Nævnte Herre, der ogsaa skrev sig til Djursholm og Tärnö*) var nemlig kgl. svensk Hofmarskalk og Rigsraad og senere Guvernør i Riga. Og som yderligere Bevis for, at han levede fjernt fra Frøbjerg, turde maaske følgende i Biskop Jac. Madsens Visitatsbog, Side 360 tjene: »1589 . . . . Frøberggaard hører de Belcker til i Suerig; ingen Adel paa . . . .«, ligesom samme Biskop ved sin Visitats 1595 i Skydebjerg skriver kun: ». . . . Knud Daa**) ind met Frue onder Prædiken.«

I sit Ægteskab med Friherreinde Ebba Grib havde Svante Banér bl. a. en Søn af samme Navn, f. 1624, og som var Kommandant i Nakskov og Inspecteur over den svenske Armé paa Lolland-Falster 1658.

Paa dette Tidspunkt havde »de svenske Herrer***) en Foged

*) Ved Gustav II Adolfs Kroning 1617 bar han »Himlen« over Kongen.

**) Denne Knud Daa synes altsaa at have boet i Sognet, eller dets Nærhed og kan ikke være andre end den i Adelsaarbogen omtalte K. D. til Hestholm i Baag Herred og gift 1592 $^{13}/_{7}$ med Anna Mogensdatter Harbou?). Han var en Søn af Jørgen Daa (der ogsaa skrev sig til Hestholm) og Anne Stisdatter (Ulfeldt). En anden Søn, Hans Daa skrev sig til Orte 1575 (gl. danske Dom). Det sér ud, som den ene Gren af Familien Daa har haft fast Bopæl i Orte Sogn gjennem Aarhundreder, thi i Orte Kirkebog findes anført $^{21}/_{11}$ 1689: »Højædle og Velbyrdige Junker Mogens Kaas (til Aagaard) med sin Højædle og velbyrdige Frue Christence Daa viede i Orte Kirke.« Denne Christence Daa var langt ude beslægtet med de andre Daa-er,

***) Fra omkring 1550 til og imod 1580 var Borgmester Brixen i Odense deres Foged, og har de antagelig antaget ham for paa den Maade bedre at slippe gjennem deres mange Retstrætter, som de havde vanskeligt ved at finde deres Ret i, formodentlig paa Grund af det indgroede Had mellem de to Nationer. Det gaar endog saa vidt, at de i Aaret 1575 klager til Kongen over, »at deres Sager opsættes den ene Gang efter den anden paa Herredsthing og Landsthing, fordi de ikke selv kunde

paa Godset ved Navn Peder Hansen, der $^{12}/_{3}$ 1606 for Retten tiltalte Gabriel Knudsen til Krænkerup og Ove Bilde til Lindved og henholder sig ved denne Lejlighed til et Tingsvidne og »afg. Hr. Lave Broks Jordebog« og paastod, at »Kjøng Mølle med Dam, Demning og Dambund udi sin højeste Flodemaal upaakæret i over 45 Aar havde fulgt de Bjelker og Banér i Sverrige.«

Jeg vil her fremføre et, efter min Mening, gyldigt Bevis for, at der for Frøbjergs Vedkommende, ligesom saa mange andre Steder, har været et Sameje tilstede af flere Grene af Slægten. Der falder saaledes $^{3}/_{9}$ 1614 en Dom for Kongens Retterting i Anledning af en Sag om Gaarden »Skovsboe« i Verninge (som hørte ind under Frøbjerg Godset), hvorved det fastsloges, at »da de Bjelkers og Bannér Gods stod dem udelt imellem, kan ingen af Medejerne uden Fuldmagt fra de andre afhænde noget af Godset« .... Og samme Indtryk faar man ved at læse Kong Hanses Overdragelse til Henrik Knudsen Gyldenstjerne over 100 Aar tidligere.

Efter ovennævnte Foged nævnes som »de svenske Herrers« Fuldmægtig, Lauritz Schobbe i Naarup, der den $^{23}/_{4}$ 1627 betaler Skat.

Dette og andet kunde tyde paa, at Frøbjerghus alt nu har været i stærkt Forfald, endog saaledes, at det ikke en Gang kan tjene som Bolig for Fogden. Rimeligvis har denne til en Tid saa faste Borg ikke været vel set af Omegnens Beboere under de yderst urolige Forhold med evindelige Krige mellem Danmark og Sverrige. Det maa have været Danskerne en Torn i Øjet, at Svenskerne her midt i Hjærtet af Danmark ejede en stærk Borg paa et saa farligt Sted. Det er derfor ogsaa forklarligt, om Beboerne deromkring selv, — baade i Krigstider og under mellemliggende mere rolige Forhold, — har gjort, hvad de kunde, for at ødelægge Frøbjerghus. Og det maa siges, de har gjort det Stykke Arbejde godt, eftersom der nu over Jorden ikke findes Sten paa Sten tilbage og næppe kjendelige Spor af den gamle Borg. I Jorden skal man endnu kunne finde betydelige Rester af Grund og Kjælder samt Munkesten.

være tilstede, og det uagtet deres Fogeder eller Fuldmægtige byder sig i Rette.« $^{21}/_{4}$ 1575 udsteder Kongen et aabent Brev, hvori det befales alle Landsdommere, Herredsfogeder og Birkedommere uden Opsættelse »at hjælpe Hr. Ture Bielche, Hr. Hogenskild Bielche og Hr. Gustav Banner i de Trætter, der paaføres dem paa deres Arvegods her i Riget.«

Efter Lauritz Schobbe kom der en »Ridefoged«, Predbjørn Hansen, der en Tid havde Bopæl i Langsted, og hvis Enke, Johanne Hansdatter ægtede Præsten Rasmus Olufsen (vist Hjælpepræst eller en Slags Capellan) i Verninge.

Om denne Foged*) siges $^{14}/_{3}$ 1644 i Jordebogen over Godset**), at han »af s. Niels bielche for sin besuering och løn fri foruend fik Baagaa i Tommerup.«

Den næste Ridefoged blev Laurits Nielsen. Ogsaa han fik »Bogaae« til Bopæl. Her var han, da han 1649 $^{7}/_{8}$ havde en Søn til Daab i Tommerup Kirke og blandt Fadderne føromtalte Præst »Hr. Rasmus Olufsen i Langsted.« Men i 1655 finder vi ham boende i Verninge, medens Præsten ved det Aar har faaet Baagegaard, thi $^{21}/_{8}$ 1660 indstævner han »Hr. Rasmus Olufsen af Bogaa« for Restancer for 1655—57 og udlagte Indkvarteringspenge i Krigstiden, hvilket beløb sig til 42 Rdl. 5 Mark, og som Hr. Rasmus skyldte Ridefogden.

Forannævnte Niels Bjelke***), f. 1569, døde 1640, og efter ham optræder saa hans Søn, Steen Nielsen Bjelke, Friherre til Korpo, som Ejer af hele det fynske Gods. Denne var bekjendt for sin Retskaffenhed, da han som svensk Gesandt ledede Underhandlingerne med Danmark 1658 og 1660. Han blev Rigsskatmester 1667 og døde 1684. Allerede umiddelbart efter Krigens Afslutning afhændede han imidlertid alt sit Gods paa Fyn i en Byttehandel med andet Gods i Skaane.

Den nye Lysthaver, den danske Rigsadmiral Henrik Bjelke,

*) Han havde bl. a. en Søn, Claus Predbjørnsen Langsted, der 1660 blev Student i Odense, 1670 Præst i Nexø, † $^{7}/_{11}$ 1682. — En anden Søn Henrik Predbjørnsen Schurmann (gift med Martha Lauritsdatter Friis) blev 1682 Præst i Brahetrolleborg, † 1695.

**) I nævnte Jordebog, nu i Rigsarkivet, hvor Ridefogden tillige aflægger Regnskab over »de svenskes Gods paa Fyn« findes en fuldstændig Opregning af alle Gaarde og Huse under Godset og først paa Listen kommer »Frøbierig i Boeg herredtt«, og nævnes i følgende Orden:

»Hans West, der foruden af sin egentlige Gaard svarer Afgift af nogen Jord, kaldes »Ibs Jord.« Derefter følger: Simon Nielsen, Simon Andersen, Joen Joensen, Jørgen Poulsen, Laurits Pedersen, Jens Mouridseen, Hans Rasmussen, Hans Søffrensen, Hans Pedersen og Niels Jørgensen, samt i »Thoep: Morten Hansen«, og i »Brændolt Jørgen Hansen« og desuden i Bolliger (Huse) i Frøbjerg: Anders Nielsen, Hans Lauridsen, Jens Pedersen, Laurids Jensen, Hans Pedersen »af en Hauge« og »Niels Jespersen aff Frøbjerghus 2 Rdl. i leje aarlig.«

Blandt det efterfølgende Gods nævnes paa Tallerup Anders Nielsen, paa Baagaa Prebiørn Hansen og Skielhus Olluf Hansen osv.«

***) Søn af Ture Pedersen Bjelke, † 1577, og Sigrid Sture.

staar alt ved Indberetningen til den ny Matrikul som Ejer, medens Skjødet først er udstedt $^{24}/_{10}$ 1664.

Da den Omtale af Frøbjerg, som forekommer i dette gamle Document, kan paaregne adskillig Interesse, aftrykker jeg den Del, der vedrører Orte Sogn.

Udskrift af

Fyenbo Landstings Skøde- og Panteprotocol Nr. 2,

1661—65, Fol. 59—62.

Læst ved Landstinget 25. Maj 1664: Ett Pergemendtz-Schiøde aff Herr Stehen Bielche, Suerriges Rigis Raad, Præsident udi Revisions-Collegio, Admiral, Admiralitetz- och Cancellie-Raad, Friherre til Corpo, Herre til Giaddeholm, Graassøe, Orboholm, Mylleroo och Tannga till Hans Kongelige Mayestetz af Danmarch høybetroede Rigis Raad och Rigs-Admiral, Præsident udi Admiralitetz-Collegio och Assessor udi Collegio Status och Befahlingsmand offuer Islannd, dend edele och velbaarne Herre Herr Hendrich Bielche til Ellinggaard, Ridder, udgiffuen, lydende ded hannd med fri Villie velberademode sampt hans Huusfrues Ja och Sambtyche til hannem haffuer sold och til Kiøbs oplattit efterschreffne Gaarder och Goeds her udi Fyenn beliggende: Baag Herred, Orthe Sogen, i Frøbierg: Hanns Wests Hemman ett, ræntar Landgillepenge 5 ℔ 10 ß, Arbeedzpenge 3 Dr., Aur 20 Schepper, Lam 1, Gies 1, Høns üy, aff nogen Jord Penge 4 ℔, Smør 1 Otting; Simon Nielsøn Landgillepenge 2 ℔, Breedjordzpenge 3 ℔, Arbeedzpenge 2 Dr., Haure 11 Schepper, Smør $^1/_2$ Otting,, Gies 1, Høns 2; Simon Andersøn Landgillepenge 2 ℔ $8^1/_2$ ß, Bradjordspenge 2 ℔, Arbeedzpenge 4 ℔, Byg 5 Schepper, Aur 12 Schpr., Gaas 1, Høns 2; Joen Jonsen Landgillepenge 2 ℔ 13 ß, Braadjordspenge 12 ß, Arbeidzpenge $2^1/_2$ Dr. 1 Ortt, Aur 16 Schpr., Lam 1, Gaas 1, Hønns 4; Lars Nielsøn $^1/_4$ Hemman, Landgildspenge 2 ℔ $8^1/_2$ ß, Bradjordspenge 2 ℔, Arbeidspenge 5 ℔, Aur 12 Schp., Gaas 1, Høns 4; Anders Jørgensen 1 Hemman, Landgillepenge 2 ℔ 13 ß, Bradjordspenge 3 ℔, Arbeedspenge $2^1/_2$ Dr., Aur 16 Schpr., Lam 1, Gaas 1, Høns 4; Jens Nielsen ett Hemman, Landgildspenge 2 ℔ 13 ß, Braadjordspenge $2^1/_2$ ℔, Arbedspenge $2^1/_2$ Dr., Aur 16 Schpr., Lam 1, Gaas 1, Hønns 2; Jørgen Bertelsen ett Hemman Land-

gilspenge 4 ℔ 12 ß, Bradjordspenge 2½ ℔, Arbeidspenge 2½ Dr. 1 Ortt, Aur. 16 Schpr., Gaas 1, Lam, Høns 2; Schouff til de Gaarder udi Frøbierg til 84 Suins Olden; Hanns Pedersen ½ Hemman, Landgilspenge 2 ℔ 8½ ß, Bradjordspenge 1 ℔, Arbeedspenge 2 Dr., Aur. 16 Schepper, Gaas 1, Høns 2; Knud Hansøn ett Hemman, Landgilspenge 2 ℔, Arbeidspenge 2 Dr., Byg 1 Pund, Aur 20 Schepper; Hyldekier: Jenns Pedersen har 1 Huus, Landgillepenge 6 ℔, Arbeidspenge 3 ℔; Anders Søffrensen rentter for 1 Huus Arbeidspenge 3 ℔, Landgillepenge 3 ℔, Smør 1 Otting; Anders Hanssøn aff en Ager ved Frøbierg samt 1 Huus rennter Landgilspenge 4 ℔, Arbeidspenge 2 ℔; Niels Jesperssen **aff Frøbiergs Huus** til Leye 3 R-Dr.; Toop: Laurs Nielssøn Enstallagaard renter Arbeedspenge 2 Dr., Aur. 12 Schp., Smør 1 Fierding, Gaas 1, Hønns 2, Schouff til 30 Suins Olden; Brandholdt: Jørgen Hanssøn ett Hemmann, Arbeedspenge 4 Dr., Bradjordspenge 1 Ort, Foringspenge 2 Dr., Aur 24 Schepper, Smør ½ Thønde, Honning 1 Fierding, Lam 1, Gaas 1, Hønns 4, Schouff til 80 Suins Olden; Orthe: Staffen Anderssen, 1 Hemman, Arbeedspenge 3½ Dr., 1 Ort, Foringspenge 2 Dr., Aur. 16 Schepper, Smør ½ Thønde, Gaas 1, Høns 2, Schouff til 30 Suins Olden; Peder Hansen aff 1 Huus 12 ß. Talderup: Anders Nielson Enstallagaard, Arbetzpenge 4½ Dlr., Foringsp. 8 ℔, Aur. 24 Schepper, Smør 1 Tønde, Lam 1, Gaas 1, Høns 4, Gresleye aff Talderup Vedep. 1½ RDr., Schouff til 60 Suins Oldenn; Bagøe: Her Rasmus Ollufssen ½ Hem, Enstallagaard, Arbejdspenge 3½ Dlr., Foringspenge 8 ℔, Aur 24 Schepper, Smør ½ Tønde, Lam 1, Gaas 1, Høns 4, Gresleye aff Talderup Penge 1½ RDr., Schouff til 30 Suins Oldenn; herforuden er Talderup Wrede taxeret for 200 Suins Oldenn. Schelhuset: Anders Grelsøn ¼ Htm. Enstellet, Arbeidtzpenge 1½ Dlr., Smør 1 Otting, Gaas 1, Høns 2, Schouff til 12 Suins Olden; Holmehauge: Peder Ibsøn; 1 Hem., Arbetzpenge 5 Dr., Foringspenge 8 ℔, Biug 3 Pund, Aur 24 Schepp., Lam 1, Gaas 1, Hønns 4. — — — — — — — — — — — — — — — — —

Huilched forschreffne Goodtz (med ded, som paa Langeland er beliggendes) Her Henrich Bielche Her Stehen Bielche fuldkommelig contenterit haffuer udi ded Goeds udi Schaane, saa

hannd med ded Bytte och Schiffte aldeles tilfredz och fornøyet er, huorfore forschreffne Goeds med ald des Tilliggelse schal følge Her Henrich Bielche, hanns Huusfrue och deris Arffvinger for evindelig Eigendom efter derom sedvanlig Schiøde-Stiils videre Formelding.

Under Her Stehen Bielches egen Haand och hengende Indsegel udi røtt Vox, och befandtes med hannem til Vitterlighed underschreffuen och forseigled aff Gustaff Banér, Friherre, Suerriges Rigs-Raad, Krigs-Raad, Præsident uthi Krigs-Collegio och Feldt-Marschalch, saa och Claudius Tott, Rigs-Raadt, Riges-Staldmester, General-Lieutenant offuer Cavalleriet, Greffue til Charlborig, Friherre til Sundeby, Herre til Ekholmsunde och Lehals Lehn, deris egen Hender och Zignetter udi røtt Vox, vaar daterit Stoehkholm den 24. Octobris 166 . .

Umiddelbart forud, $^{28}/_{7}$ 1664, havde Henrik Bjelke af Hannibal Sehested tilbyttet sig en Del Gods paa Fyn, hvoriblandt findes: »i Frøbjerg: Madtz Nielsen og Peder Andersen, deres Gaarde med ald Herlighed og Rettighed«, og hvilke to Gaarde Hannibal Sehested maa have kjøbt af hans Hustrus Broder, Grev Valdemar Christian, hvis Hofmester han var, da denne fik Skjøde paa disse tilligemed en tredje Gaard i Frøbjerg, samt »Ladegaard«, af Kronen 1641.

I Aaret 1661 var der ialt i Frøbjerg 9 hele Gaarde (hvoraf Hans Vests var dobbelt saa stor som de andre) foruden 7 halve Gaarde og 2 »boelshuse« samt et »Jordløst Hus«, der antagelig er det gamle Frøbjerghus, hvor Gabriel Jensen da bor. Af Helgaardene »tjente« Lauritz Andersen til Nyborg Slot — altsaa Kronens — og Jens Lauritzøn »tjente« til St. Nicolaj Kirke i Svendborg, ligesom det jordløse Hus, medens een Halvgaard, Jens Hansen, »tjente« til St. Knuds Kloster. — Hyldekier, hvor Anders Nielsen boer, er da et »boelshus«. Og alt det øvrige tillige med Top og Brændholt ejer Henrik Bjelke, medens Peirup*), hvor Hans Andersen boer, »tjener« Fru Dorte Daa (vist til Jerstrup, f. 1617. † 1675).

Henrik Bjelke, der var Søn af Norges Kansler, Jens Bjelke til Østraat og Ellinggaard, og Frue Sophie Brokkenhus, og født

*) 1688 var Gaarden beboet af Hans Nielsen, medens Præsten Hr. Knud i Gamtofte var Ejer.

1615, er jo saa vel bekjendt, navnlig som Chef for Orlogsskibet »Trefoldighed« 1644 og Christian IV's Flagkaptajn i Slaget paa Kolbergerheide. Han blev 1657 Rigsadmiral og deltog med megen Hæder i Svenskekrigen. Dertil var han en af de betydeligste Mænd ved Enevældens Indførelse, hvorfor han blev belønnet paa forskjellig Maade. Blandt meget andet ejede han ogsaa Edelgave, hvilken han opkaldte efter sin Hustru Edel Ulfeldt, en Datter af Rigsraad Christoffer Ulfeldt til Svenstrup i Skaane og Maren Urup. Hun døde 1676 og han $^{16}/_{3}$ 1683.

Denne Henrik Bjelke og Hustru havde en stor Børneflok, vistnok 11 Børn ialt, hvoraf dog 4 døde som smaa. De skal have givet disse en udmærket Opdragelse og Undervisning, ligesom Børnene roses for deres danske Sindelag og fine Dannelse.

De store Godsbesiddelser blev ved Forældrenes Død fordelte mellem Børnene, delvis ved Lodtrækning, og den næstældste Datter Marie Sophie Bjelke, f. $^{8}/_{1}$ 1657, † $^{1}/_{2}$ 1686 fik bl. a. Edelgave og Frøbjerg By***) m. m. I Skjøde $^{25}/_{6}$ 1686 nævnes »Frøbjerg Hus«, hvori der bor en Mand ved Navn Olluf Hansen, som giver 2 Rdl. i Husleje, men iøvrigt er dette »uberegnet«, og alle Bønderne er de samme som 7 Aar senere.

Marie Sophie Bjelke var gift med en nær Slægtning, Admiral og Admiralitetsraad Christian Bjelke til Basnæs m. m. (f. 1645, † 1694), en dygtig Søofficer, der flere Gange udmærkede sig i Krigen mod Sverrig, bl. a. ved som ganske ung Admiral (32 Aar) i Slaget paa Kolbergerheide 1. Juni 1677 at erobre det svenske Orlogsskib »Kalmar Kastel« og Maanedssdagen efter, i Slaget i Køgebugt, at tage »Julius Cæsar«. Han døde allerede $^{13}/_{1}$ 1694 efter kort før, $^{11}/_{6}$ 1693, at have solgt hele Frøbjerg By m. m. til Velb. Frederik Gersdorff (f. 1651) til Bramstrup m. m. Ved Skjødets Udstedelse opregnes alle Beboernes Navne i Frøbjerg i nedenstaaende Orden, og hvoraf det vil ses, at der er 12 Gaardmænd, 2 Husmænd med Jord og 1 uden Jord (maa være det gamle Frøbjerghus). Grd. ere: Matz Eriksen, Niels Simonsen $^{1}/_{2}$ Gaard, Rasmus Nielsen, Peder Nielsen $^{1}/_{3}$ Gaard, Laurs Nielsen $^{1}/_{3}$ Gaard, Hans Pedersen, Jens Nielsens*) Enke, Jacob Rasmussen**), Rasmus Hansen $^{1}/_{2}$ Gaard, Jens Christensen, Niels

*) Han levede 1686. **) I denne Gaard sad 1686 Lauritz Madsen. ***) Søsteren Sophie Amalie B. fik Tallerup, der 1704 (beboedes af Bonden Niels Pedersen), blev solgt til Peder Bremer, men snart efter gik den over til Raadmand og Tolder J. C. Møller og derefter til Oberst F. H. v. Sprengel.

Pedersen Knap, Lauritz Andersen 1/2 Gaard, og Hmd. Ole Hansen, Jørgen Madsen Snedker, samt Niels Gabrielsen*) (det jordløse Hus) foruden to Husmænd i »Skovhusene«, Jesper Mikkelsen og Mads Andersen.

Den ny Ejer, Fr. Gersdorff, var en dygtig Officer, der efterhaanden avancerede til General og Geheimeraad. Blandt andet var han med et dansk Hjælpekorps i kejserlig Tjeneste 1704 og udmærkede sig i Kampen mod de ungarske Oprørere, og førte efter mange Gjenvordigheder som Chef Korpset hjem til Danmark i 1708 og blev derefter »hvid Ridder«. Han pantsatte Frøbjerg 15/9 1717, og de samme Navne paa Beboerne findes da som 6 Aar senere paa enkelte Undtagelser nær.

Gersdorff døde 1724, men havde forinden efter i 30 Aar at have ejet Frøbierg By solgt denne 30/9 1723 til Kong Frederik IV, der indlemmede Byen i det fynske Rytterdistrikt.

I Skjødet**) ses endnu enkelte af de gamle Navne fra forrige Handel og nævnes her i den Orden, hvori de er opførte i Skjødet, nemlig: Gmd. Rasmus Madzøn, Søren Pedersen, Niels Madsen, Mads Poulsen, Niels Andersen[1]), Olluf Jørgensen, Jens Hansen[2]), Hans Eriksen, Rasmus Hansen, Laurs Andersen, Anders Lauritzen[3]), Christen Jensen[4]) og Hmd. Anders Lauritzen og Niels Jensen[5]).

I 41 Aar hører Frøbjerg By derefter ind under Ryttergodset, indtil vi 25/9 1764 ser Rentekammeret bekjendtgjøre, at Kongen ønsker at sælge dette, og for Frøbjerg Bys Vedkommende er Beboernes Navne da nævnt i følgende Orden: Gmd. Niels Rasmussen, Hans Christensen, Lars Marcussen, Rasmus Jensen, Hans Jørgensen***) Jørgen Poulsen, Laurs Rasmussen, Rasmus Hansen, Hans Pedersen, Lars Jørgensen, Lars Andersen, Lars Christensen og Hmd. Christen Andersen, Anders Pedersen samt

*) Han er sikkert Søn af Gabriel Jensen, der endnu 1698 boede i et Hus i Skovhusene, der ofte gik under Navn af Hollændergodset, da det ligesom noget andet Gods der i Byen ejedes af en Mand, som boede i Holland.

**) I Ryttergodsets Jordebog for 1733 er Beboernes Navne aldeles de samme som 1724.

[1]) 1717 var her Jacob Rasmussen.
[2]) » » » Hans Pedersen.
[3]) » » » Niels Pedersen Knap.
[4]) » » » Jens Christensen.
[5]) » boede Rasmus Jørgensen i Frøbjerg Hus

***) Han maa være Fader til den senere Fæster Jørgen Hansen Knap.

de jordløse Hmd., Peder Jensen i Frøbjerg Hus (der giver 3 Rdl. i Huspenge) og Niels Rasmussen (der giver 1 Rdl. i Huspenge).

Hvor er det dog en mærkelig ringe Udvikling i de henved 400 Aar, der nu er gaaet, siden vi i det første kjendte Skjøde fra 1383 hører, at der i Frøbjerg er 11 Gaarde. Nu er der 12 Gaarde og 4 Huse.

1686 nævnes udtrykkelig de 3 Gaarde som $^1/_2$ og 2 som $^1/_3$ Gaarde, men foruden de her nævnte 12 Gaarde er der et Par, som ikke har fulgt den øvrige By, og som det har været mig vanskeligt at holde Rede paa.

I Pantebogen nævnes saaledes $^1/_2$ 1701 en Cancelliraad Jens Lassen til Grubbesholm som Ejer af to Gaarde i Frøbjerg, der beboes af Niels Pedersen og Hans Jensen, som han pantsætter til Præsten Claus Tommerup i Tommerup.

Nogle Aar senere, $^{15}/_4$ 1720, nævnes Anna Margrethe Lassen (formentlig hans Datter) som Ejer af en Gaard i Frøbjerg, der beboes af Bonden Gorm Madsen, og som hun pantsætter til »Fru Birgitte Fogh til Brouebygaard.«

Naar vi nu lægger disse forskjellige Tal sammen, vil vi se, det bliver 11 hele Gaarde, — som der vel er den Dag i Dag, naar vi ser nøje efter. Derimod er der jo bleven mange flere Huse baade i Byen og ude paa Marken.

Ved Auktionen over Ryttergodset blev Top*) kjøbt af Kammerherreinde Brockenhus for 4829 Rdl. 16 Sk. (950 Rdl. pr. Td. H.), Brændholt af Fæsteren Anders Pedersen for 4030 Rdl. 85 Sk. (401 Rdl. pr. Td. H.), medens Bymændene i Frøbjerg, 12 Gaardm. og 4 Hmd. slog sig sammen og kjøbte hele Byen ved Amtsforvalter Malte Bruun for 11606 Rdl. 24 Sk. (300 Rdl. pr. Td. H.).

Flere af Bymændene, nemlig Matr. Nr. 2, Lars Christensen, Nr. 4 Rasmus Jensen, Nr. 5 Hans Jørgensen, Nr. 7 Lars Rasmussen og Nr. 12, Niels Mogensen samt Hmd. Nr. 1, Christen Andersen, og Nr. 2, Anders Pedersen, solgte strax efter tillige med flere Bønder i Orte, Skydebjerg og andre Steder deres Gaarde til Etatsraad Hans Simonsen paa Erholm og blev Fæstere igen under ham.

Derimod beholdt Mads West sin Gaard Matr. Nr. 1 og kjøbte tillige Nr. 11, ligesom Laurits Marcussen beholdt sin Gaard Nr. 3

*) Der da var beboet af Mads Hansen.

og Jørgen Pedersen i Peirup beholdt Nr. 8 og 10, som han havde kjøbt af Kongen. Brændholt, som Anders Pedersen havde kjøbt, blev ogsaa Fæster igjen, medens Top blev Selvejer.

Dog var det ikke noget langt Tidsrum, den halve Del af Frøbjerg By kom til at høre under Erholm som Fæste. Allerede $^{16}/_{6}$ 1803 begynder nemlig den daværende Besidder af Stamhuset, Kammerjunker Chr. Ernst Cederfeldt de Simonsen at sælge bort af Gaardene i Frøbjerg til privat Eje og efter kgl. Tilladelse, idet han den Dag udstedte Skjøde paa Nr. 5 til Forvalter Rosted af Brahesborg og Forpagter Hans Hansen*) af Barløse Præstegaard. Kjøbesummen var 8000 Rdl., hvoraf man vil kunne skjønne om den umaadelige Opgang i Ejendomspriser, der er kommen i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede.

I Skjødet bemærkes udtrykkelig, at Gaarden Nr. 5 havde været beboet af Fæsteren Jørgen Hansen **Knap,** hvilket Navn saaledes synes at være lige saa gammelt som selve Frøbjerg.

Senere solgte Stamhuset efterhaanden alle Gaardene, saaledes at Byen nu helt er i privat Eje.

De to Huse med Jord, Matr. 19a og c har antagelig ligget lige ved det gamle Frøbjerg-Hus, ligesom de to jordløse Huse, Matr. 73a og b, er byggede paa selve den gamle Borgtomt, en lille Forhøjning midt i og helt omgiven af et tidligere Engdrag, der nu dog tildels er uddrainet Pløjejord.

Jeg kan ikke slutte disse Bidrag til Frøbjergs Historie uden at dvæle noget nærmere ved et Par Personnavne fra denne By. Gang paa Gang er jeg stødt paa dem og igennem flere Aarhundreders Historie. Det er Navnene »Knap« og »West«, saa godt som de eneste uden »sen«. At de almindeligt forekommende »Sen-Navne« er ligesaa gamle, ja vel endog meget ældre, ved vi, men baade er de vanskeligere at holde Rede paa, og man lægger nu én Gang ikke saa let Mærke til dem eller deres Bærere, som til Navne uden »sen«.

Alt tyder paa, at alle Bærere af Navnet Knap i Frøbjerg og Orte henhøre til samme Familie, men navnlig for de ældre Aarhundreders Vedkommende lader det sig jo ikke saa let konsta-

*) Der antagelig var Søn af den gl. Fæster Hans Jørgensen og Broder til Jørgeu Hansen Knap.

tere, og det ligger da ogsaa helt uden for min Opgave her ved denne Lejlighed at lave Slægtregistre. Kun mener jeg ikke at kunne lade Lejligheden unyttet til at pege paa og vise, hvor let det kan være, endog for en Bondefamilie, at komme endogsaa mange Hundrede Aar tilbage i Tiden med sit Stamtræ.

Jeg gjentager derfor her, at f. Ex. vor oplyste Landbefolkning befinder sig i en underlig Selvmodsigelse, naar man, hvad i Virkeligheden ofte er Tilfældet, saa omtrent er uden Viden om éns egen Slægt, medens man for sine Husdyrs Vedkommende paa staaende Fod kan holde et helt Foredrag om hvert eneste Dyrs Afstamning gjennem Masser af Slægtled.

Kjendskabet er ganske vist ulige vanskeligere at tilvejebringe, men ikke af ringe Betydning. Enhver ved, hvilken umaadelig Betydning Slægtskabet har for vort økonomiske Husdyrbrug. Og saa skulde en lignende Viden om vor egen Afstamning have liden eller ingen Interesse for os og for vore Børn? Selvfølgelig, vi er ikke alene berettigede til at beskjæftige os med vore Fædres Liv og Færden, men det er tillige den naturligste Sag af Verden. Det lader sig nemlig paa ingen Maade nægte, at Menneskeslægten fra først til sidst er en sammenhængende Helhed, og i denne er hvert Menneske et Led, sat paa sit Sted, til sin Gjærning. Og Historien og Betragtningen af den levende Menneskehed viser, at denne Ledføjning ikke er noget tilfældigt i en isoleret Tilværelse. Hvert enkelt Menneske har sit Racemærke, sit Fællesmærke, ja sit Slægtsmærke, ydre og indre, som henviser ham til hans bestemte Plads. Den enkeltes Liv og Gjærning, Charakter og Tænkemaade bærer tydeligt nok Vidnesbyrd om hans aandelige Sammenhæng med hans Folk og hans Slægt, at han er voxet frem af en aandelig Rod og ikke som et Frø eller et Støvgran ved en Hændelse.

At dette er saa, siger endnu tydeligere den naturlige Følelse. Vi har alle paa Fornemmelsen, at der er nogle, hvem vi i Følge Fødsel staa nærmere end andre, hvem vi ikke blot har en tilfældig aandelig og legemlig Lighed med, men til hvem vi hjærtelig og aandelig drages. Det er dem, med hvem vi har fælles Blod. Dem er vi knyttede til med en naturlig Kjærlighed. Blodets Baand er stærkt og lader sig ikke sønderrive af et koldt, materialistisk Ræsonnement. Og her tænkes ikke alene paa det stærkeste og nærmeste Blodets Baand, mellem Forældre og Børn,

og det næststærkeste, mellem Søskende. Vi kan gaa meget videre, langt tilbage i fjærne Slægtled i Fortiden. Vi høre sammen og er langtfra hinanden uvedkommende eller ligegyldige. Vi bevæges baade i Glæde og Taknemlighed ved at høre Lovord, og i Skam og Uvilje ved at møde nedsættende Tale om vor Slægt, og om det saa gjælder et Medlem af denne, hvis Liv ligger flere hundrede Aar tilbage. Vi er med til at bære vore Fædres baade Ære og Skam. Det er nemlig med Naturen som med Lovgivningen materielt, — den lader en Mands Formue, aandelig talt, gaa i Arv, selv til fjærne Slægtled, men ogsaa hans Ansvar. Vi har uvilkaarligt en Følelse af Meddelagtighed, ja, af et Medansvar!

Nægtes skal det ikke, at indre og ydre Slægtslighed stundom kan være udslettet i meget faa Led, saa den næppe er kjendelig i det tredje eller fjerde (2. Moseb. 20, 5), men vi har paa den anden Side ikke saa ganske sjældent Exempler paa, at i det mindste den udvortes Lighed har bevaret sig i een Slægtlinie gjennem flere Hundredaar. Besynderligt, om dette Fænomén ikke ogsaa skulde gjælde for en aandelig Side!

Det er Bevidstheden om dette Blodsfællesskab, der vækker Attraa hos os efter at kjende vore Forfædre. Saaledes var det hos Oldtidens Folk; og saaledes er det endnu, selv om denne Interesse unægtelig for Tiden tilsyneladende hos mange er baade mat og hensygnende. Vor Tids Mennesker er jo, ja næsten i uhyre Grad — i hvert Fald nu langt mere end tidligere — saa optagne af Fremtiden og dens Krav, der peger hen i helt andre Retninger, saa det forekommer dem meget for brydsomt og vidtløftigt at faa tilfredsstillet et Ønske, de i Grunden nærer, nemlig at faa saa meget som muligt at vide ogsaa om deres Slægt.

Jeg vil da her oplyse, at Navnet Knap kan vi følge omtrent lige saa langt tilbage i Tiden som selve Frøbjerg. Allerede i Aaret 1392, da Væbneren Nicholaus Pedersen i Hillerslev skjænkede nogle øde Jorder i Frøbjerg i Orte Sogn til St. Nicolaj Kirke i Orte, overgav han nemlig disse til en Johan Knapsen, som da var Kirkens Værge (Suhm, XIV, 304, 573).

Derefter nævnes i Cancelliets Brevbøger Nis Knap, der omkring ved Aar 1475 »bor uthi Frøbjerg,« ligesom det er en Niels Knap, der bebor en Gaard i »Frøbierrigh« »och skylder halv-

fierde Ørte Byg«, da Gabriel Gyldenstjerne 1530 skjøder til sin Broder Jørgen Gyldenstjerne.

Ti Aar senere møder vi saa igjen Navnet, idet Peder Knaps Gaard i Frøbjerg nævnes først blandt det Gods dèr m. m., som Christoffer Gyldenstjerne da overleverer til Niels Bjelke i Sverrig, ligesom Niels Knaps Gaard i Frøbjerg omtales i samme Gyldenstjernes omtrent samtidige Jordebog over Kirkegodset i i Bog Herred. Om den førstnævnte Niels Knap imidlertid er den samme som sidstnævnte, tør jeg ikke afgjøre.

Som venteligt indeholder Orte Kirkebog mange Oplysninger om Slægten. I denne, der begynder ved Aaret 1689, finder vi saa at sige Navnet Knap nævnt paa hver anden Side gjennem de første 100 Aar. Saaledes er allerede i 1689 som noget af det allerførste nævnt Niels Knaps dødfødte Barn, og samme Skjæbne er næste Aar overgaaet samme Mand, omtrent samtidig med at Lauritz Knaps Hustru i Orte døde, i Maj 1690, 39 Aar gammel, medens Lauritz Knap selv findes anført død 1693, 63 Aar gammel. — Niels Knap i Frøbjerg døde $^{16}/_{2}$ 1715 i sit 56. Aar.

1716 faar Niels Knap i Orte en Søn, Jacob, døbt, og Hans Lauritzen Knap i Orte er da Fadder. Aaret efter faar Hans Knap en Søn, Jens, døbt, og 1718 døbes Niels Knaps Datter Anne i Orte. 1721 $^{15}/_{2}$ beg. Maren, sl. Niels Knaps af Frøbjerg, 61 Aar gl., og samme Aar døbes Niels Knaps Søn Niels i Orte. Næste Aar faar Hans Lauritzen Knap*) en Søn, Lauritz, døbt, 1724 Niels Knap i Frøbjerg en Datter Kirstine, og 1727 begraves Hans Knap af Orte, 53 Aar gl. 1730 omtales Lauritz Knap og 1735 Knud Knap, og 1737 ser man, at Rasmus Nielsen Knap af Assens troloves med en ung Pige fra Frøbjerg. Antagelig stammer denne R. N. Knap ogsaa fra Frøbjerg, siden han henter sin Brud derfra. 1739 $^{1}/_{11}$ bliver Knud Knaps Søn — Hans — fra Orte døbt og Peder og Lauritz Knap er Faddere. 1743 $^{15}/_{2}$ troloves Anna Nielsdatter Knap (f. 1718) fra Orte med Hans Hansen Bruun, »en Skibskarl fra Assens«. 1753 $^{1}/_{10}$ troloves Hans Jepsen fra Tommerup til Hans Knaps Søster Gertrud Jensdatter i Frøbjerg. 1746 $^{29}/_{1}$ døbt Peder Knaps Datter Anna af Orte og $^{20}/_{8}$ døbt Hans Jensen Knaps Datter Kirsten af Frøbjerg. 1746 $^{10}/_{12}$ beg. Anne

*) Hans Gaard sælges 1723 af F. Gersdorff til Kongen og indlemmes Ryttergodset. 1733 nævnes H. L. Knap som Hmd. Orte.

Knaps i Orte, 70 Aar. 1747 $^{31}/_{3}$ døbt Peder Knaps Søn i Orte, kaldet Niels. 1751 $^{12}/_{4}$ døbt Peder Knaps Datter Maren. 1753 $^{10}/_{8}$ trolovet »en ung Karl, Rasmus Jensen Knap i Frøbjerg til sal. Mads Poulsens Enke Kirsten Nielsdatter (han er antagelig Broder til Hans Jensen Knap og Gertrud Jensdatter). 1754 $^{16}/_{6}$ døbt Knud Knaps Søn i Orte — Niels — og samme Dag Hans Knaps Datter i Frøbjerg, Karen. Samme Hans Knap fik 2 Aar efter en Datter Anna Marie døbt. $^{12}/_{1}$ 1759 »holdt Sørgetale over den afdøde Hans Jensen Knap i Frøbjerg, 41 Aar.« $^{18}/_{3}$ 1759 »døbt den afdøde Hans Jensen Knaps lille Søn i Frøbjerg — Hans.« Rimeligvis er det denne H. J. Knaps Enke, der tales om $^{9}/_{7}$ 1759, »da blev Ras. Rasmussen af Vissenbjerg ægteviet til Enken Anna Nielsdatter i Frøbjerg« (denne R. Rasmussen blev beg. $^{5}/_{3}$ 1760, 39 Aar gl.). $^{13}/_{4}$ 1760 blev »store Hans Knap i Frøbjerg og Maren Jørgensdatter af Schouhusene copolerede af Hr. Monrad«. — 1763 $^{16}/_{10}$ døbt Hans Jørgensen Knaps Søn af Frøbjerg, kaldet Niels, og $^{21}/_{10}$ 1765 blev Laurs Knap begr. (Det maa være Hans Knaps Søn, der blev døbt 1722). 1771 $^{14}/_{7}$ begraves Peter Knap i Orte og $^{23}/_{6}$ 1773 Knud Knaps Hustru.

Herefter begynder det at blive mere sjældent med Knap-Navnet. Man har en Fornemmelse af, at de yngre er vandrede ud til andre Egne. Dog ser man endnu den gamle Hans Knap nævnt som Fadder op til $^{10}/_{8}$ 1788 (og, som tidligere omtalt, nævnes endnu 1803 Jørgen Hansen Knap som Indehaver af Gaarden Nr. 5 og er vel Søn af Hans Knap), men saa synes ogsaa hans Navn at forstumme. Endnu dette Aar omtales han dog at have en Datter Mette til Confirmation. Men saa er det ogsaa Slut. Og spørger man nu de gamle i Frøbjerg eller Orte, om de kjender noget til dette Navn, svarer de forbavsede Nej! Men gaar man til Erslevs Forfatterlexikon, Vibergs Præstehistorie osv., vil man finde mange gode Mænd af dette Navn, og som rimeligvis skylder »de Frøbjerg-Knap'er« deres Oprindelse, ligesom jeg antager, at de mange Familier i Norge af dette Navn*) stammer fra de samme Frøbjerg Knap'er.

Iøvrigt maa jeg bemærke, at ovenstaaende Gjengivelser af Kirkebogen skyldes et kun flygtigt Gjennemsyn. Mange flere Oplysninger vil kunne hentes dèr, saavel som i Skifte- og Doms-

*) Se Hagb. Th. Knap: Familien Knap i Norge.

protokollerne o. m., og alt benyttet paa rette Maade vilde kunne give en indgaaende og interessant Oplysning om denne gamle Frøbjerg-Familie.

Naar Talen derefter bliver om Navnet **Vest,** maa det indrømmes, at dette maaske vanskeligt lader sig følge saa langt tilbage i Tiden. Men til Gjengjæld ejer det i Anseelse, hvad det savner i Ælde, og det i dobbelt Forstand. Dels kan man nemlig finde det i Frøbjerg endnu den Dag i Dag, og dels er det knyttet til den samme gamle Gaard, »Vestgaarden«, og efter alt at dømme har denne Gaard netop oprindelig udgjort den gamle Borg, Frøbjerghus's, umiddelbare Tilliggende. I hvert Fald ligger Vestgaarden lige ved Siden af den gamle Tomt, dens Jorder omgiver samme. Alle de andre Gaarde ligger derimod paa den modsatte Side af Vejen. —

Paa selve det gamle Frøbjerghus' Plads findes nu kun et tarveligt gammelt Bindingsværks Bondehus, Matr. Nr. 19, omgivet af en god lille Have med sortmuldet Jord. Pladsen ligger en Del højere end det omgivende Engdrag, der vel nok i tidligere Tid har været Sø, en god isoleret Beliggenhed for en Borg i sin Tid.

Imidlertid maa jeg her indskyde den Bemærkning, at i Følge et Sagn i Byen skal Navnet West stamme fra en Mand, som kom der til Gaarden fra den vestligste Gaard i Byen, og man mener saa dette at være Nr. 3. Jeg tror saa imidlertid, at det snarere har været fra Nr. 1. Denne ligger lige ved Siden af og kan siges at ligge lige saa vestlig i Byen, og som foran bevist, har denne Gaard fra før 1644 været beboet af Familien West, ligesom man erindre, at Rasmus Madsen West, der 1780 fik Skjøde paa Nr. 8 og forud havde haft den i Fæste, var en Søn af Mads Rasmussen West i Matr. Nr. 1. Selv er jeg dog tilbøjelig til at tro, at det er Nr. 8, der har været beboet af Familien West fra ældgammel Tid, hvad ogsaa Navnet »Nordvest« tyder paa, thi Nr. 8 er den nordligste Gaard i Byen, og for at skjeldne ham fra West paa Nr. 1 kan man da have kaldt ham »Nord-West«.

Første Gang har jeg mødt Navnet West i det gamle Kongebrev fra 1540, hvori Kong Christian III overdrager »Norvest«s Gaard i Frøbjerg til den svenske Niels Bielche. Gaarden er da dobbelt saa stor som de andre, hvad den ogsaa er den Dag i Dag.

Derefter har jeg ikke truffen Navnet før 1644, da Ridefogden Predbjørn Hansen paa Baagegaard i Marts indsender Regnskab over »de svenskes, de Bjelkers og Banneres, Gods i Danmark«, et Regnskab, der endnu opbevares i Rigsarkivet. Her nævnes Frøbjerg først paa Listen for hele Godset og af Beboerne atter først Hans Vest, der foruden den egentlige Gaard yderligere driver nogen Jord i Frøbjerg, som kaldes Ibs-Jord, og hvoraf han svarer baade Penge og Smør Landgilde. Hans Vest er endnu paa Gaarden i 1661, da Indberetningen til den første Matrikel indsendes og ligeledes endnu i 1664, da Henrik Bjelke faar Skjøde paa Godset. Men han er nu en gammel Mand og maa være død kort efter, efterfulgt i Gaarden af Sønnen Erik Hansen Vest, thi en anden Søn

2. A. Jens Hansen Vest boede i Topgaarden 1686 og 1693.
   B. Ovennævnte Erik Hansen Vest, der havde Sønnerne Knud og Matz, maa være død før 1686, da Sønnen Matz paa den Tid havde Gaarden.
3. A. Knud Vest, f. 1635, angives i Orte Kirkebog død $^{11}/_{10}$ 1689, 54 Aar gl. Han var gift med Kirsten N., f. 1633, begr. $^{5}/_{4}$ 1703, 70 Aar gl.
   B. Matz Eriksen Vest, f. 1633, nævnes flere Gange som Fadder, og er nævnt først paa Godslisten 1686. Han er død 1707, begr. $^{19}/_{10}$, 73 Aar gl. Han er Fader til:
4. A. Rasmus Madsen Vest, der nævnes som Fadder fra 1709 og sad inde med Gaarden Nr. 1, da denne 1723 tillige med 11 andre Gaarde skjødes til Kongen.
5. A. Niels Rasmussen (Vest) sad 1764 ved Ryttergodsets Salg inde med Gaarden Nr. 1 og nævnes allerførst, saadan som denne Gaards Besidder hele Tiden plejer. Han maa være død kort efter, thi ved Skjødes Udstedelse er det Broderen Mads, der faar Gaarden overdraget.
   C. Karen, født ?, blev trolovet med Rasmus Hansen*) $^{20}/_{6}$ 1747. Han var 1733 Fæster af Nr. 8 og maaske en West.
   D. Dorte Vest, f. 1717.
   E. Marie Vest, f. 1720.
   F. Johanne Vest, f. 1723, † s. A.

*) Hans Fader hed Hans Rasmussen og Farfaderen Rasmus Hansen, hvilken muligvis igjen var en Søn af Hans Rasmussen, der 1644 sad inde med Matr. Nr. 8, den nuværende Westgaard.

B. Matz Vest, f. 1715, blev $^{28}/_{5}$ 1735 trolovet med Hans Lauritzens Datter i Orte, Karen Hansdatter, og de blev viede $^{1}/_{7}$ 1735. — 1765 faar han Skjøde paa Nr. 1 tilligemed Nr. 11 (hvor Lars Andersen boer) med ialt Hartkorn: 7 Td. 6 Skp. 2 Fdr. 2 Alb. + Skovskyld: 1 Skp. 1 Alb., for 2390 Rdl. 60 Sk. — Siden, $^{9}/_{8}$ 1769, kjøber han yderligere nogen Jord, som han underlægger sin Gaard, men skjøder $^{11}/_{12}$ 1776 Nr. 11 til Fæsteren L. A.

6. B. Hans Vest, f. $^{29}/_{8}$ 1744.

C. Anna Vest, f. $^{25}/_{3}$ 1751.

D. Anders Vest, f. $^{5}/_{8}$ 1753.

A. Rasmus Vest, døbt $^{2}/_{12}$ 1736, † $^{13}/_{8}$ 1817, fik Skjøde paa Nr. 8 i Frøbjerg $^{30}/_{6}$ 1780 for 967 Rdl. efter hidtil at have haft den i Fæste af Jørgen Pedersen i Peirup. Han omtales særdeles rosende af Læreren i Orte i en gammel Begravelsesprotocol, som Læreren i Orte Skole endnu opbevarer.

Han er gift med Maren Hansdatter, f. 1746, † $^{19}/_{10}$ 1818. De havde mindst 3 Børn, hvoraf

7. A. Karen Rasmusdatter Vest blev gift med Møller Niels Jørgensen i Skydebjerg Mølle og ved ham Moder til:

8. A. Rasmus Nielsen og

B. Jørgen Nielsen.

B. Rasmus Rasmussen Vest, f. 1784, fik Skjøde paa Vestgaarden i Frøbjerg $^{5}/_{2}$ 1811 og var gift med Marie Kathrine Christiansdatter. (Faderen, Christian Nielsen, var hos dem i Gaarden.) Han døde allerede Juli 1817 og hun faa Aar efter. Da der var 3 efterladte smaa Børn, blev Vestgaarden solgt ved Auction 1822, og Christen Madsen blev Kjøber. Deres Børn var:

8. A. Maren Johanne Rasmusdatter, g. m. Møller Hans Ejlersen, Brænde Mølle.

B. Rasmine Rasmusdatter, g. m. Gmd. Peder Mortensen Nielsen.

C. Rasmus Rasmussen Vest, der senere blev Gaardmand i Grimmerlykke og tillige med sine Søskende $^{3}/_{8}$ 1854 kvitterer for at have modtaget de af Onklen opbevarede Pretiosa, tilfaldne dem i Arv efter Forældrene. Denne Onkel var:

7. C. Mads Rasmussen Vest, døbt $^{9}/_{9}$ 1781, blev gift $^{14}/_{9}$ 1811 med Kirstine Jensdatter fra Ellegaard i Tommerup, og ejede Skovsbogaarden i Verninge. Efter Broderens tidlige Død blev han Værge for dennes 3 smaa Børn. — Børn af dette Ægteskab var:
   8. A. Mads Madsen Vest, der ejede en Gaard i Solevad.
      B. Karen Madsdatter Vest, født i Skovsbogaard, gift ... 18.. med Mads Christiansen, f. ... 1823, † 1904. Han er Søn af føromtalte Christian Madsen, f. i Edsbjerg i Tommerup Sogn, og som kjøbte Vestgaarden i Frøbjerg paa Auction 1822, og Hustru Kirstine Sørensdatter (Datter af Søren Larsen i Naarup). Deres Søn er:
9. A. Jens Jacob Vest, f 1863 og fra 1892 Ejer af Vestgaarden i Frøbjerg med de derunder hørende tvende Baunehøje, hvoraf han 1913 afstod den ene til den historiske Mindeplads, af hvis Bestyrelse ogsaa J. J. Vest er Medlem. Han fik kgl. Bevilling 1904 til at bære Navnet Vest, og blev $^{6}/_{11}$ 1891 gift med Karen Andersen, f. i Ørsted 1861 $^{12}/_{3}$. — I den Familie er 4 Børn.

Disse »Meddelelser« om de gamle »Frøbjergfamilier Knap og Vest er jo, som enhver kan se, ikke nogen fuldstændig Familiebeskrivelse. En saadan vilde tage langt mere Tid og Plads, end der her er Lejlighed til. Jeg fremfører kun foranstaaende Notitser, for at Medlemmerne af »Samfundet« kan faa en Forstaaelse af, hvor let det undertiden kan være at faa Oplysninger om sin Familie endog ret langt tilbage i Tiden.

Det vilde haft stor Interesse, om der kunde været fremskaffet Billeder af disse gamle »Frøbjergfolk«, men det lader sig næppe gjøre nu.

Samme Interesse vilde det ogsaa haft, om man nu kunde lette en Flig af Forhænget og se sig lidt om inden Døre i det gamle Frøbjerg med Hjemmene, saadan som de saa ud for Aarhundreder tilbage. Dette er heller ikke let nu, og dog kan vi faa et lille Begreb derom, naar vi vil nøjes med at gaa 100 Aar tilbage i Tiden, da Rasmus Rasmussen Vest og hans Hustru ejede Vestgaarden.

Fra Skiftet efter dette Ægtepar har man nemlig været saa betænksom endnu der i Gaarden at opbevare et meget omfangs-

rigt Document, der giver mange interessante Oplysninger om Personer og Forhold paa den Tid, og som blandt meget andet da ogsaa indeholder Fortegnelse over, hvad de to Ægtefæller efterlod deres 3 Børn.

Som blot en lille Del heraf skal jeg saaledes her til Slut kun nævne enkelte Ting. Alene at gennemlæse dette er som at faa Lejlighed til end kun for et Øjeblik, at gjennemleve et lille Stykke Fortid, vidt forskjellig fra vor Nutid, men med et gammelt Hjems dybe Præg af Soliditet og Hygge over sig. Der var saaledes af Pretiosa: 1 dobbelt og 2 enkelte Guldringe, 4 Ducater af Guld, 8 Sølv-Spiseskeer, der vejede 28 Lod, et Par Knæspænder og nogle Knapper af Sølv, v. 4 Lod; 6 Theskeer, 1 Sukkertang, 1 Flødeske, 1 Strikkekrog og 1 Træknaal, alt af Sølv, v. 9 Lod. 4 Kroner, 1 Lommeuhr og 1 Tobakspibe samt et gammelt Krus med Sølvlaag og 14 gamle Fiirskillinger. Desuden var der af flere værdifulde Møbler bl. a. 1 Egechatol med Opsats, Laas og Nøgler, 3 Egedragekister med Beslag, 4 Egeklædekister med Beslag, 1 Krucifix, 3 Jærnkakkelovne med Kobbertud, flere Ting af Kobber, Messing og Tin, samt enkelte Porcellainsting. Egeborde og do. Stole, 1 Sæt Seletøj med Messingbeslag, 2 Kommoder og en Masse Sengeklæder og Linned samt en enorm Mængde Gangklæder, bl. a. den afdøde Kones 12 à 14 Kjoler, 6 Vinfade og 9 Øltønder o. s. v. 7 Heste, 18 Køer, 10 Faar, 9 Svin.

Alt Indbo og Besætning blev vurderet til c. 880 Rd. Gaarden blev solgt for c. 4400 Rd., en Part af Verninge Kongetiende indbragte 1900 Rdl. og ved Auktion blev solgt af Løsøre for ca. 1400 Rdl.

Dette tillige med Contanter giver Summen 8340 Rd., men Gjælden og Skifteudgifter m. v. beløb sig til c. 5340 Rd., saaledes at der kun blev c. 3000 Rd. at dele mellem de 3 Børn.

Jeg mener at have gjort den Erfaring ved disse Undersøgelser, at i Kirkebogen er Personerne nævnt med det Navn, som de gik under i daglig Tale, Mand og Mand imellem. Men saa snart vi kommer udenfor Sognet, selv ofte i Godsets Protokoller, er vedkommende kun nævnte med Døbenavn og Faderens Fornavn som Efternavn.

(Af Literatur er benyttet: Personalhist. Tidsskrift, Biografisk Lexikon, Adels-Aarbogen, Historisk Tidsskrift.)